

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

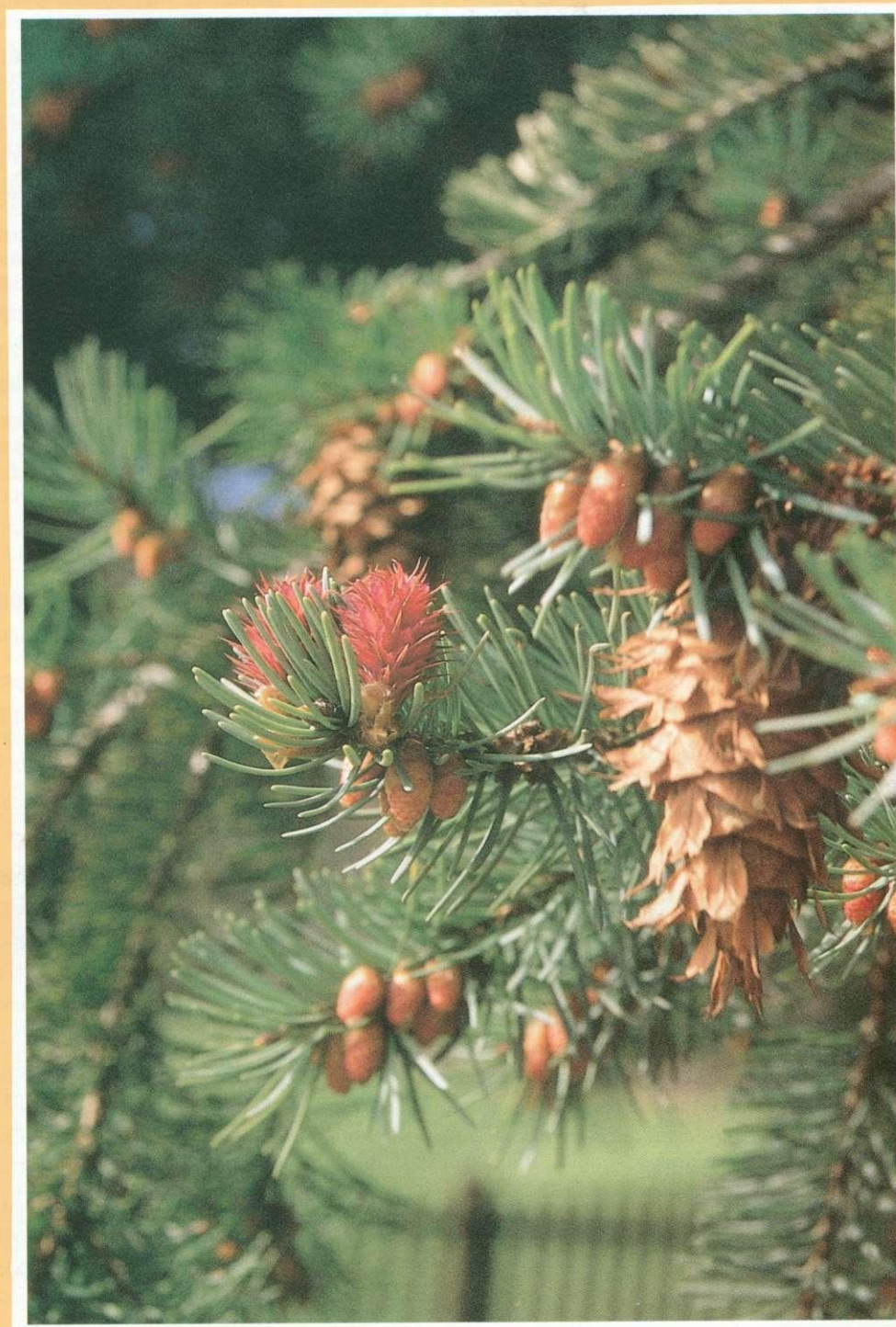
ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1999.
MÁRCIUS

CXXXIV. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata
CXXXIV. évfolyam 3. szám
(március)

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

A Szerkesztőbizottság elnöke:
DR. SZIKRA DEZSŐ

A Szerkesztőbizottság tagjai:
dr. Bartha Dénes, Bartha Pál, dr. Bondor Antal,
Dévai Péter, Gencsi Zoltán, dr. Király Pál, Oláh Tibor,
Pintér Ottó, Répászky Miklós, dr. Somogyi Zoltán,
Szakács László, Tóth Miklós.

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon/fax: 201-7737
Mobil: 06-30-715-255
Internet: <http://larix.efe.hu/oe>

Tervezőszerkesztő:
SÁGI MARGIT
Telefon/fax: 351-7253

Kiadó:
Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó:
KÁLDY JÓZSEF

Nyomdai munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1999. február 26.

ISSN: 1215-0398

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.) Megjelenik havonta.

A címlaphoz: Tavasz
Fotó: Pápai Gábor

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosak a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. A szerkesztőség fenntartja magának a szerkesztés jogát. Honoráriumot – megegyezéssel – csak felkért írásként, a fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

Áprilisi számunkból:

Dauner Márton: Az EU és a magyar erdőgazdálkodás
Az év fája
Március 15-re emlékezünk
Erdészbálok 1999.

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Dauner Márton: Az Európai Unió és a magyar erdőgazdálkodás (I.)	65
Dr. Horváth Béla: Az erdészeti gépesítés helyzete és fejlesztési tendenciái (II.)	68
Peter C. Schleifenbaum: Hozzászólás a németországi certifikációs vitához	70

ERDŐMŰVELÉS

Winkler András: Mátyás Csaba professzor IUFRO kitüntetése	71
Dr. Tóth Béla: Tapasztalatok a Pusztai szil termesztéséről	71
Bartha Pál: Még egyszer a jó-közepes-gyenge besorolásról	72
Csányi Sándor: Az erdő nem ültetvény	74

MAGÁNERDŐ

Dr. Péti Miklós: Információgyűjtés a magánerdő-gazdálkodók és az OEE kapcsolata témában	76
Ripszám István: Magánerdő-tulajdonosokat hívtunk meg	76
Bolla Sándor: A magánerdők védelméről	77

TERMÉSZETVÉDELEM

Dr. Bartha Dénes: Veszélyeztetett erdőtársulásaink XIII.	79
Bús Mária: Pro Silva tanulmányút Romániában	80
Ripszám István: Eltűnő őserdők nyomában	82

AZ ÉV FÁJÁI

Dr. Bartha Dénes: A hegyi szil botanikai jellemzése	83
---	----

ERDŐKERÜLŐBEN

Bánó László: Erdések a magyar nyelvért	86
Dr. Molnár Sándor, Schmotzer András: Ausztráliai tapasztalatok	90

KÖNYVESPOLC	93
EGYESÜLETI HÍREK	95

MELLÉKLET

CONTENTS

Dauner M.: The European Union and the Hungarian forestry	65
Tóth B.: The growing of the Siberian Elm (<i>Ulmus pumila</i>)	71

INHALT

Dauner M.: Die Europäische Union und die Ungarische Forstwirtschaft	65
Tóth B.: Der Bau der Turkestanelm	71

E havi számunk szerzői

Bartha Dénes	Egyetem	Sopron
Bartha Pál	Egyetem	Sopron
Bánó László	UTILIS Kft.	Visegrád
Bolla Sándor	erdőmérnök	Győr
Bús Mária	ÁESz	Veszprém
Csányi Sándor	erdész	Gödöllő
Dauner Márton	FVM	Budapest
Horváth Béla	Egyetem	Sopron
Molnár Sándor	Egyetem	Sopron
Péti Miklós	ÁESz	Veszprém
Ripszám István	MEFAG Rt.	Pécs
Schmotzer András	Mátrai Rt.	Eger
Tóth Béla	erdőmérnök	Debrecen
Winkler András	Egyetem	Sopron

Az Európai Unió és a magyar erdőgazdálkodás (1.)

Magyarország várható csatlakozása az Európai Unióhoz az erdészet szakterület kiemelt kötelezettségei közé emeli az Európai Unión belüli, a szélesebben vett európai, valamint a globális erdészetpolitikai folyamatok figyelemmel kísérését, a korábban és a jelenben folytatott aktív nemzetközi részvétel továbbvitelét.

Az erdészet jellegéből fakadóan egyszerre indokolt figyelmet fordítani a globális gondolkodásra és regionális cselekvésre. Mindez sajátos kapcsolatrendszer kialakítását teszi szükségessé a nemzetközi szervezetek, az EU és az egyes országok viszonylatában. A sajátos kapcsolatrendszer működtetését az is indokolja, hogy az erdészeti tevékenységet számos külső tényező (elsősorban környezeti) befolyásolja, és az erdészeti cselekvés számos más ágazattal (pl. mezőgazdaság, környezetvédelem, regionális ipar és fejlesztés) összehangoltan működtethető.

Az 1958. január 1-jén életbe lépett ún. Római Szerződésnek, annak módosításai, valamint az 1993. január 1-jével hatályba lépett Maastrichti Szerződés nem tartalmaznak utalást az erdészeti politikára. Ebből fakadóan az Európai Unión belül az erdészeti szakterületre a mai napig az ún. másodlagosság (subsidiarity) elvét lehet érvényesíteni. Az EU tagországok nemzetközi szinten, mint szerződő felek, függetlenül tevékenykednek, elsősorban azért, mert az EU ebben a kérdéskörben ez idáig nem rendelkezik kizárólagos képviselői hatalommal. A tagállamok tevékenységüket rendszerint közös álláspont kialakításával koordinálják. Ennél fogva a Rio de Janeiróban 1992 júniusában tartott ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián a résztvevő EU tagországok írták alá a biológiai sokféleségről szóló általános egyezményt és az ENSZ éghajlat-változási keretegyezményt. Ezen kívül elfogadták a 21. napirendi pont 11. fejezetének megfelelően az erdőpusztítás megelőzéséről szóló cselekvési programot.

Az európai erdők védelme kérdésében 1993-ban Helsinkiben tartott Második Miniszteri Konferencián az európai országok, így az EU tagországok külön-külön és az EU is megállapodott a riói csúcserkezteken elfogadott elvek megvalósításáról. Az egyezményt aláíró országoknak a nemzeti erdészeti politikájuk korszerűsítésénél az elfogadott egyezményeket figyelembe kell venniük. Az EU közös erdészeti stratégia kidolgozásában látja uniós szinten a vállalt feladatok koordinálását.

Mindez Magyarország számára azt jelenti egyfelől, hogy a kormányzati munkamegosztás keretében a földművelésügyi miniszter felhatalmazásában, kinevezett szakértők vesznek részt a FAO és az ENSZ erdészeti, fagazdaságra szakosított hivatalos szervezeteiben. Szakértői részvételünkkel, illetve kiemelt rendezvényeken magas szintű tárca képviselővel képviseljük Magyarországot és kifejtjük álláspontját a napirenden lévő erdészeti kérdésekben. Magyarország miniszteri képviselővel vett részt 1990-ben Strasbourgban és 1993-ban Helsinkiben az európai erdészetért felelős miniszterek konferenciáján, melyeken a meghozott határozatokat (kettő kivételével) aláírtuk. Erdészeti szakmai anyagot készítettünk és felajánlást tettünk az 1992-es Rio de Janeiró-i Környezetvédelmi Világkonferenciához kapcsolódva, mely a hazai erdőrezervátum-hálózat kialakításában testesült meg. Részt vettünk a FAO erdészettel foglalkozó 1995-ös római miniszteri konferenciáján. A FAO ennek mintegy

folytatásaként – munkaanyag formájában – elkészítette erdészeti stratégiai tervét.

Magyarország részt vett a globális erdészetpolitikai szempontból jelentős 1994. évi párizsi és 1997. évi antaliai erdészeti világkongresszuson.

Az átfogó erdészetpolitikai megállapítások nem csupán résztvevő országok ágazati politikáját érintik, hanem nyilvánvaló befolyással vannak – a kölcsönösségi viszonyok mentén – az Európai Unió erdészeti megfontolásaira is.

A globális erdészetpolitikai megfontolások, a tagországok erdészeti stratégiái elképzelései, valamint a társágazatoktól (mezőgazdaság, környezetvédelem, regionális ipar stb.) származtatható hatások mentén alakulnak az Európai Unió erdészettel, fagazdasággal kapcsolatos döntései, állásfoglalásai.

Az 1991. december 16-a óta létező magyar-EU társulás egyezmény adta keretek között, valamint az 1994. április 1-jén benyújtott magyar teljes jogú tagfelvételi szándék céljai mögé felzárkózva elemezzük, értékeljük az erdészetet érintő EU jogforrásokat, elsősorban a harmonizációs kötelezettséggel összhangban.

Kidolgozásra került az EU-hoz történő csatlakozási folyamat fontos részét képező brüsszeli kérdőívekre adott válaszok erdészetre vonatkozó részei a Környezetvédelmi fejezetben.

Az 1989-ben alapított, kezdetben Lengyelország és Magyarország gazdasági és politikai rendszerváltását segítő, majd kedvezményezettjeinek körében bővülő, később orientációjában módosuló PHARE támogatási programban a magyar erdészet több pályázattal is részt vett. Ennek mentén átvilágításra került a hazai faanyag-hasznosítás kérdésköre, az állami erdőgazdálkodás. Jelenleg a magánerdő-gazdálkodás témakörében folyik problémafeltáró, helyzetértékelő átvilágítás a szaktanácsadás bevezetésének lehetőségére.

1995-ben a hazai erdőterület és erdővagyon növelését célzó, működő erdőtelepítési program gyorsítása érdekében pályázati anyag került kidolgozásra és benyújtásra a PHARE támogatási és az EU céltámogatásainak rendszeréhez.

Az EU és a bővülés

Az Európai Unió az 1993. júniusi koppenhágai csúcserkezteken adott először érdemi jelzést a társult országoknak arra, hogy bizonyos feltételek teljesülése mellett hajlandó befogadni őket a szervezetbe. A teljes jogú tagságnak feltétele a demokratikus politikai berendezkedés, a jogállamiság, az emberi jogokat garantáló intézmények megléte és stabil működése, a működő piacgazdaság, s korántsem utolsósorban a tagjelölt országok alkalmassága a politikai, gazdasági és pénzügyi unióval járó kötelezettségek teljesítésére. Az EU a bővítés feltételeként önmaga számára is kritériumot állított fel: a közösségi intézményrendszer átalakítását úgy, hogy további jelentős számú tagország befogadására alkalmassá váljon az integráció céljainak veszélyeztetése nélkül.

Az 1994. évi decemberi esseni EU-csúcstól ismételtlen megerősítette a közösség keleti bővítésének szándékát és az intézményesített politikai kapcsolatok keretében az úgynevezett „strukturált párbeszédet” ajánlotta fel, ami a külügyminiszterek félénkénti, az állam- és kormányfők évi egyszeri, a

gazdasági, pénzügyi, illetve agrártárcák vezetőinek ugyan csak évi egyszeri rendszeres konzultációit jelenti.

Az unió belüli belső viták – elsősorban a gazdagabb nettó befizető országok és a keleti bővítés költségeitől komolyan tartó déli, nettó támogatott tagországok véleménykülönbsége – miatt viszont a csatlakozás tervezett finanszírozási programja helyett csupán arról született döntés, hogy a PHARE segélyt a továbbiakban erőteljesebben állítják a csatlakozni kívánó országok felkészülésének szolgálatába. 1990-1996 között Magyarország számára összesen mintegy 680 millió ECU PHARE-segélyt ítétek meg Brüsszelben (a régióknak juttatott teljes összeg egytizedét), mely kiemelten a magánszektor megteremtését, az infrastruktúra fejlesztését, az agrárszektor modernizációját, valamint az oktatás korszerűsítését támogatták szaktanácsadás, illetve beruházás formájában. Az 1995. júliusi Cannes-i EU-csúcs határozottabb előrelépését hozott, ekkor a csatlakozni kívánó országoknak átnyújtották az ún. Fehér könyvet, vagyis az unió egységes belső piaci előírásainak tételes ismertetését tartalmazó jogszabály-gyűjteményt, amelynek a nemzeti jogrendbe való átültetése ugyanakkor tényleges, hatékony alkalmazása az uniós csatlakozás kizárólagos előfeltétele.

Magyarország és a többi (összesen 10) társult kelet-európai ország az 1995. decemberi madridi EU-csúcsértekezleten kapott jelzést a csatlakozási tárgyalások megkezdésének várható időpontját illetően, ami – mint most már tudjuk – 1998. évi első negyedévének végével kezdődött.

Budapestre 1996. április végén érkezett meg az a 159 oldalas, mintegy 2 ezer kérdést tartalmazó kérdőív, amelyben a brüsszeli bizottság az országjelentés elkészítéséhez szükséges információkat tudakolta.

Az EU az 1997. júniusi amszterdami csúcstalálkozó alkalmával publikálta a Közösség jövőjét 2006-ig felvázoló Agenda 2000 című dokumentumot, ezen belül pedig a 10 társult ország EU érettségéről alkotott véleményét.

Az Agenda 2000 valamennyi csatlakozó ország számára egyértelműen kinyilvánította, hogy a politikai követelményeken túl a belépés feltétele a teljes közösségi szabályrendszer (acquis communautaire) maradéktalan átvétele, mely az egységes belső piac előírásai mellett a közös kül- és biztonságpolitikára, bel- és igazságügyre, a környezetvédelemre és a szociális szektorra, továbbá a megvalósítás alatt álló pénzügyi unióra is kiterjed. A belépés időpontja az acquis alkalmazásának képességétől függ.

Az Agenda 2000 a „csatlakozási partnerség” elnevezésű intézmény keretében pénzügyi támogatással javasolja segíteni a tagjelölt országok felkészülését. Ennek keretében 1998-2000 között évi 1,5 milliárd ECU-t PHARE segélyként, 2000-2005 között pedig 1,5 milliárd ECU-t mezőgazdasági és strukturális támogatás céljára juttatna a régióknak.

Az 1997. december 13-i luxemburgi kormányfői EU értekezleten került sor a csatlakozási tárgyalások szereplőinek és időpontjának végső megválasztására.

Az Agenda 2000 ajánlásának megfelelően Ciprus mellett Magyarországgal, Csehországgal, Lengyelországgal, Szlovéniával és Észtországgal megkezdődnek a csatlakozási tárgyalások, míg a többi országgal megindítja a csatlakozási tárgyalások előkészítését.

Az EU és az erdészet

a) Jogi kérdések

Előljáróban le kell szögezni azt, hogy az Európai Uniónak nincs kidolgozott, elfogadott, átfogó és egységes, jogforrás-

ként alapul vehető, ebből fakadóan nincs végrehajtásában ellenőrzött erdészeti politikája sem. Az ún. Római Szerződés még a Maastrichti Szerződés után sem tartalmaz utalást az erdészeti politikára, s a 43. cikkelyben sincs szó ilyen politikáról. A szerződés II. Melléklete ugyan foglalkozik a parafával, de a fával nem.

A másodlagosság elvének (*szubszidiaritás = A szubszidiaritás elve annak biztosítását célozza, hogy minden határozathozatal az állampolgárokhoz legközelebb eső szinten történjék. Az elv alkalmazásáról a Bizottság évente beszámol az Európa Tanácsnak és az Európa Parlamentnek.*) megjelenése sajátos hatást gyakorol az erdészeti ágazatra (jelesül az erdőgazdálkodás kérdésére). Az erdővel kapcsolatos kérdések – az előbb említett korlát keretein túl – a Közösségi politika számos más területével összefüggésben felmerülnek és határozatok is születnek az erdészethez kapcsolódóan a következő jogi alapokon:

- Mezőgazdasági politika (43. cikkely)
- Versenypolitika (92. cikkely)
- Harmonizáció (113. cikkely)
- Környezetpolitika (1-30 R. és 130 S. cikkelyek).

Ehhez kapcsolódóan ki kell emelni azt, hogy ha egy célkitűzés nem érhető el az előbb említett kereteken belül, abban az esetben a Szerződés 235. cikkelye az egyetlen megmaradó törvényi alap a további kezdeményezéshez. Ebből fakadóan a javaslattevőnek – a Bizottságnak – külön gondossággal kell megválasztania az általa kezdeményezett javaslatok jogi alapját. Itt kell megemlíteni, hogy bizonyos politikák, például amelyek a 130 S. és a 235. cikkelyeken alapulnak, egyhangú tanácsi elfogadást igényelnek.

A tagállamok egy része ma ellenzi az olyan közösségi politika ötletét is, amely az erdők használatát (a fakitermelés kérdéskörét), valamint a fapiac szabályozását is magába foglalná.

b) Erdészeti akcióprogram

A Tanács 1989-ben elfogadta az Erdészeti Akcióprogramot, majd 1992-ben korszerűsített és kibővített formában megerősítette. A program 1979 óta felvállalt erdőgazdálkodás támogatására vonatkozó intézkedésekből áll a különböző cselekvési területeket illetően, melyek a következő támogatási szabályokból s jogi kereteből áll:

1. Szabályzat a Közösség erdeinek a légköri szennyezéstől való védelméről (2157/92. és 307/97.)

Ezen szabályzatban támogatást irányoztak elő egy európai méretű rendszer 1992-96. években történő létesítésére az erdők általános helyzetének és az erdei ökoszisztémákat ellenőrző területek hálózatának megfigyelésére. Közösségi támogatást is adtak az erdei ökoszisztémák működését és a károsult erdők helyreállítását tanulmányozó kísérleti programokhoz. 1992-96 között 29,4 millió ECU volt az előirányzat. Az 1997 februárjában hatályba lépett új szabályzat szerint 1997-2001 közötti ötéves időszakra, melyhez az EU költségvetés 40 millió ECU-t biztosít.

2. Szabályzat a Közösség erdeinek tűzvédelméről (2158/92. és 308/97.)

Ezen szabályzatban a Közösség tűzvédelmi és megfigyelői programok finanszírozását irányozta elő. Ebben tűzvédelmi célú erdei ösvények, erdőnyiladékok, vízvételi helyek kiépítését, valamint vágástakarító gépek és megfigyeléshez szükséges eszközök beszerzését támogatta, illetve támogatja. 1992-1996 között 70 millió ECU volt az előirányzat.

Az új szabályzat gondoskodik az 1997-től 2001-ig további öt évre történő kiterjesztéséről 70 millió ECU költségvetési előirányzattal.

3. Szabályzat az erdőterület növeléséről a vidékfejlesztéssel összefüggésben (1610/89. és 4256/88.)

Ez a szabályzat intézkedéseket tartalmaz a vidéki (falusi) területeken és a kevésbé fejlett régiókban, valamint jelenleg a szórányosan lakott régiókban is az erdőgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek támogatására. A támogatott tevékenységek közé tartozik az új erdők telepítése, az erdőállományok minőségi javítása és az erdei infrastruktúra fejlesztése. Előnyt jelent az, ahol az erdők elősegíthetik a gazdaságosság fokozását és új munkahelyek létesítését, ahol talaj- és vízvédelmi intézkedésre van szükség, ahol az idegenforgalom és az üdülés fontos a régió számára.

4. Szabályzat az erdei választékok felkészítésének az értékesítési feltételeinek a javításáról (867/90.)

A szabályzat célja támogatni azokat az erdészeti munkaműveleteket, amelyek biztosíthatják a kitermelt fa felkészítését: döntés, darabolás, kérgezés és tárolás.

A 3. és 4. pontokban megjelölt területekre 1989-93 közötti időszakban 380 millió ECU került biztosításra. Az 1994-1999 közötti évekre mintegy 961 millió ECU pénzügyi keret biztosított.

5. Szabályozás egy közösségi támogatási séma bevezetéséről a mezőgazdaságban szükséges erdészeti intézkedésekhez (2080/92.)

A közös agrárpolitika (CAP) szerinti, kísérő intézkedések egyike. Ezen szabályzat alapján támogatást adnak a mezőgazdasági földek beerdősítéséhez, a mezőgazdasági birtokon belül már meglévő erdők feljavításához. A Közösség pénzügyi hozzájárulása a tagállamok költségeihez a ténylegesen felmerült költségek 50 és 70%-a között változik.

Az 1993-1997-es időszakra számított összes EU hozzájárulás 1,2 milliárd ECU.

6. Szabályzat az Európai Erdészeti Információs és Kommunikációs Rendszer létrehozásáról (EFICS) (1615/89. és 400/94.)

A cél az, hogy összehasonlítható és objektív információk kerüljenek összegyűjtésre az erdővagyonról, erdei fatermékekről, az erdőgazdálkodás szervezeti felépítéséről, a Közösség akcióiról és a tagországok erdészeti politikájáról. Az intézkedés az EU és a tagállamok számára megalapozottabb erdészeti döntések meghozatalát és hatásainak jobb megfigyelését segíti. Az 1993-97-es időszakra szóló költségvetési előirányzat értéke 3,9 M ECU.

7. Szabályzat a mezőgazdasági és erdészeti genetikai erőforrások védelmére, jellemzésére, összegyűjtésére és felhasználására (1467/94.)

A szabályzat célja a tagállamok tevékenységének ösztönzése és koordinálása. A 66/404. és a 90/654. számú Tanácsi Rendelkezés – az előbbieken túlmenően – ösztönzi az EU-n belül az erdészeti szaporítóanyagokra irányuló marketing-tevékenységet.

8. Az erdészethez kapcsolódó tudományos kutatás támogatása

Az erdészeti kutatások támogatása az Európai Unió a Közösségi Kutatási Keret „R and TD” (kutatás és kereskedelem) programjainak részeként történik. A fontos kutatási témák között szerepel az erdészeti genetika, az erdővédelem, az erdei ökoszisztémák és az erdő több irányú hasznosítása.

Az erdészettel kapcsolatos kutatási projekteket, továbbá a FAIR (mezőgazdaság és halászat) kutatási keretén belül is finanszírozzák.

9. Egyéb jogi intézkedések és támogatási címek

9.1. A Strukturális Alap támogatása az 1., az 5b. és 6. Célterületein és bizonyos mértékig még a 2. Célterületen a

Dr. Torgyán József a Mezőgazdasági és Területfejlesztési Minisztérium minisztere
1999. február 15. hatállyal felmentette
hivatalából

Dauner Márton,
az Erdészeti Hivatal elnökét és helyére

Barátossy Gábort

nevezte ki.

Ugyancsak a miniszter mentette fel

Halász Gábort,
az ÁESZ főigazgatóját, és a
kiírt pályázat értékeléséig

Csóka Pétert

bízta meg
a főigazgatói feladatok ellátásával.

*(A Hivatal szervezeti felépítésében
bekövetkezett változásáról áprilisi
számunkban adunk hírt.)*

fagazdasági ágazat fejlesztési programjainak rendelkezésére áll.

9.2. Az Európai Mezőgazdasági Tanácsadó és Garancia Alap (EAGGF) a vidéki (falusi) környezetben működő mikro- és vállalkozásoknak nyújt anyagi támogatást termékefejlesztési, piactanulmányozási és logisztikai optimalizálási projektekre. Ezen intézkedések a vidéki területeken segítenek munkaalkalmat teremteni, és a jövedelmi szintet növelni, ami a termékek értéknövelése révén helyben marad.

9.3. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERDF) támogatását a kis- és középvállalati ágazatban az erdészeti vállalkozások fejlesztésére is felhasználhatják.

9.4. Az Európai Szociális Alap (ESF) finanszírozza az erdők kezelésére, használatára és védelmére vonatkozó képzési projekteket.

9.5. A „LEADER II” Közösségi kezdeményezés – „a mezőgazdasági, erdészeti és halászati termékek értéknövelésének fokozása” – keretei között nyújt támogatást azokra a kis teljesítményű elsődleges feldolgozást érintő programokhoz, amelyek újszerűek és útmutató jellegűek.

9.6. A mag- és csemetekereskedelmet az erdészeti szaporítóanyag értékesítéséről szóló 66/400. EGK irányelv és a Közösségen belül értékesített erdészeti szaporítóanyag külső szabványairól szóló 71/161. EGK irányelv szabályozza. Az előbbi intézkedéseket tartalmaz a Közösségen belül értékesített erdészeti szaporítóanyag szabályozására és a kereskedelemmel kapcsolatban adandó információra. Az utóbbi minőségi követelményeket fektet le a magforgalmazásra és azokra a csemetékre, amelyeket az EGK szabványterminológia szerint értékesítenek.

9.7. A kéregben lévő faanyag osztályozásról szóló 68/89. EGK irányelv a faanyag mérésére vonatkozó intézkedéseket és minőségi előírásokat foglalja össze. Felülvizsgálata kezdeményezés alatt van.

Dauner Márton

(A Magyar Mezőgazdaság Erdőgazdaság és Faipar mellékletéből átvett írás.)

DR. HORVÁTH BÉLA

Az erdészeti gépesítés helyzete és fejlesztési tendenciái (II. rész)**A közeljövő fejlesztési feladatai****Általános elvárások**

A gazdálkodóknál – a gépfejlesztések jelenlegi gondjai ellenére – cél az eddigi privatizációs eredmények fenntartása. Az is látszik azonban, hogy a már vállalkozásba adott gépeknél – különösen a nagyobb eszközértékű berendezéseknél – nem fog gond nélkül megtörténni az elhasznált gépek, eszközök pótlása. Esetenként még a motorfűrész kategóriában is pótlási gondok jelentkeznek. Mindezt a részvénytársaságok a nagyobb értékű új gépek ismételt megvásárlásán és azoknak a vállalkozók irányába történő bérbeadásán gondolkoznak.

Az erdészeti gépesítés jövőjét mindenképp meghatározza az, hogy – akár új erdő létesítéséről, akár a meglévők ápolásáról, védelméről, akár átalakításokról van szó – az erdészeti és a járulékos munkák döntő hányada gépek nélkül nem végezhető el. Látni kell azt, hogy csak a korszerű megoldások lehet a jövő, hogy a kialakult közgazdasági környezet nemhogy a versenyképesség, de még az egyszerű megélhetés szintjén sem ismeri el az „ékásó-fejlesztés-szintű” tevékenységet.

A jövőt illetően ezért az állami tulajdonú erdőkben optimális megoldásnak – a kulcsgepek esetében mindenképpen – az rt. tulajdonú gépek megjelenése látszik, amelyek üzemeltetését végezheti maga az rt. vagy kiadhatja azokat vállalkozóknak üzemeltetésre. Vállalkozói üzemeltetés esetén a bérleti díjből az rt. amortizációs alapot képez, biztosítva ezzel a gépek elhasználódás utáni zökkenőmentes pótlását.

A magántulajdonú erdők működése várhatóan társulási formában valósul majd meg, melyekben a társulásokon belüli közös gépbeszerzés és üzemeltetés elterjedése várható, illetve megjelenhet a vállalkozói gépes szolgáltatás, főleg a magasabb költségigényű munkafolyamatok gépesítésénél.

Az új tulajdonviszonyokhoz igazodóan az erdészeti ágazat gépesítésében:

- meghatározó szerepet töltenek majd be a mezőgazdasági univerzális traktorokhoz kapcsolható munkagépek és adapterek,
- amelyek mellett a napjainkra kialakult, európai színvonalhoz közelítő gépállománynak továbbra is jelentős szerepe lesz.

Fentiekben belül, ahol lehet, hazai gépek kerülnek alkalmazásra (mert ezekkel költségtakarósebb technológiák kivitelezésére van lehetőség), az importgépek pedig csak ott, ahol semmiképpen nem nélkülözhetők.

A mezőgazdasági univerzális traktorhoz kapcsolható munkagépek és adapterek szélesebb körű elterjedését, nagyobb volumenét az magyarázza, hogy a magánerdő-tulajdonosok, de még az erdészeti részvénytársaságok egy része számára is a mezőgazdasági traktor az elérhető gépnagyság. Az erdészeti munkák egyre inkább

idényjellegűvé válása miatt ezen erőgépek azok, amelyeket – az adapterek cseréjével – gazdaságosan ki lehet használni. A szükséges gépigény részben hazai gyártásból, részben importból lesz majd biztosítható.

Az eddigieket, illetve az egyes erdőgazdaságoknál már megfogalmazódott konkrét gépbeszerzési igényeket figyelembe véve:

- számos eddig használt hazai gép gyártásának újraindítása, illetve esetenként ezzel párhuzamos fejlesztése látszik szükségesnek a vágástakarítás, a mélylazítás, a mélytártszás, a pásztakészítés, a tártszás, az ültetés, a gödörfúrás, a szárzúzás, a permeztés, a közelítés, a kiszállítás és a felkészítés gépesítéséhez;

- továbbra is szükség van egynéhány gép importjára (pl. univerzális traktorok, láncfalpas traktorok, tuskózók, rigolekék, motorfűrészek, hidraulikus daruk egységes típusai).

Az, hogy a jelenlegi gépesítés mennyire elégíti ki az új célok támasztotta követelményeket, illetve hogy a technikai fejlesztés milyen irányú legyen, alapvetően két szempont – a gépek konstrukciója, illetve üzemeltetése – alapján értékelhető. A gépkonstrukciók olyan irányú fejlesztése, mely a természetközeli erdőgazdálkodás megvalósítását segíti, műszakilag minden nehézség nélkül megoldható, annál is inkább, mivel a jelenleg létező és alkalmazott szerkezeteink jelentős része ilyen szempontból megfelelőnek nevezhető. Számottevő fejlesztés szükséges azonban a gépüzemeltetés területén az üzemeltetés tervezésében és ellenőrzésében, illetve a technikai eszközök differenciált alkalmazását (termőhelyekhez, állományhoz, évszakhoz, időjáráshoz stb. igazítás) illetően.

Fejlesztési irányok

Az erdőgazdaság gépesítéséhez kötődően a rövid távú fejlesztések – a közelmúltban elért eredményekre épülve – alapvetően a természetközeli erdőgazdálkodást hivatottak segíteni, nevezetesen:

- a konstrukciós gépfejlesztéseket,
- a felett külföldi technikák honosítását,
- a gépüzemeltetés-fejlesztéseket és
- a gépesítés szervezeti hátterének fejlesztését jelentik.

A **konstrukciós gépfejlesztések** közül a fontosabbak:

- az ismételt gyártásba veendő gépekkel kapcsolatosak (azokkal a gépekkel, amelyek elsősorban az erdőművelésben már sok éve működnek, de a rendszerváltáskori gyártási hátterük megszűnése miatt napjainkra elérhetetlenné váltak, és gyártásuk újraindítása a szükséges műszaki fejlesztések végrehajtása után történhet);

- a gyomfű-fejlesztések, csemetekerti célokra a vegyszeres ápolások visszaszorítása érdekében (ilyen kutatások a kertészeti ágazattal együttműködve folynak);

- a vetőgép-fejlesztések (olyan konstrukciók kialakítása, melyek a tuskó-visszamarással egybekötött vágáshulladék-aprítást, a teljes tuskó forgácsolással történő eltávolítását és a vibrációs tuskókiemelést teszik lehetővé);

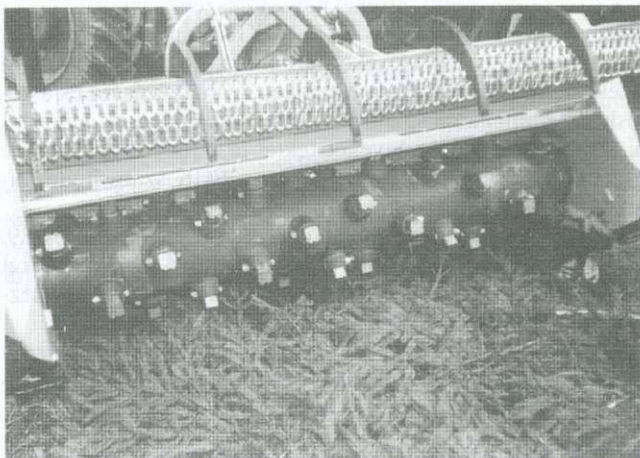
- a speciális pásztázógép-fejlesztések (újszerű, forgórendszerű, ezen belül hátrahajló élű késelrendezésű szerszámmal dolgozó berendezések);

- a vegyszerkenőgép-fejlesztések;

- a hidas traktoron alapuló erdősítési munkagépsor-fejlesztések (nem alapvetően új funkcionális rész kialakítását jelentő fejlesztések, hanem olyanok, amelyek a meglévőket olyan vázszervezetekhez rendelik, amelyekkel azok a hidas traktorokkal lesznek – lehetőleg többsoros változatban – működtethetők, biztosítva ezzel a keskeny sortávolságú erdősítések létesítését és ápolását);

- a mezőgazdasági univerzális traktor alapú kihordó fejlesztések, melyek a természetközeli erdőgazdálkodás igényeit lesznek hivatottak kielégíteni;

- a tehergépkocsi fejlesztések;

– az erdőtüzek elleni védekezés technikai hátterének megteremtése. (A témakörrel való foglalkozást a közelmúlt számos erdőtüze feltétlen indokolja. Jelenleg Magyarországon – beleértve a tűzoltóság technikai felszereltségét is – nincs hatáson technikai háttér az erdőtüzek elleni védelemhez. A probléma megoldására – főterv szinten, a MEFI Rt. és a SE Erdészeti Géptani Tanszéknek együttműködésével – elkészült egy tervezet, mely kombinált, vízzel-földdel oltó rendszer kialakítására tesz javaslatot. E terv megvalósítása, költségigényes volta miatt, csak az érdekeltek összefogásával, a különböző kutatási és fejlesztési alapok bevonásával lehetséges.)

A **fejlett külföldi technikák honosítása** azon gépek és berendezések alkalmazását jelenti a hazai erdőgazdasági technológiák megvalósításakor, melyek hazai gyártása nem megoldott, illetve gazdaságosan nem megoldható. napjainkban ilyennek minősíthetők:

- az univerzális traktorok (üzemanyag-takarékos, katalizátoros motorokkal, szabályozható gumiabroncs-nyomású járószerkezetekkel, szlipmérőkkel stb.),
- a speciális erőgépek egyes csoportjai (pl. műanyag lánctalpas járószerkezetű traktorok);
- a vágáshulladék-aprítók;
- a markolva kiemelő tuskózógépek;
- a tuskóforgácsolók egyes típusai;
- a hajtott tárcsák;
- a lengőkaros ültetőgépek;
- a motorfűrészek;
- a közelítő traktorok;
- a hidraulikus daruk.

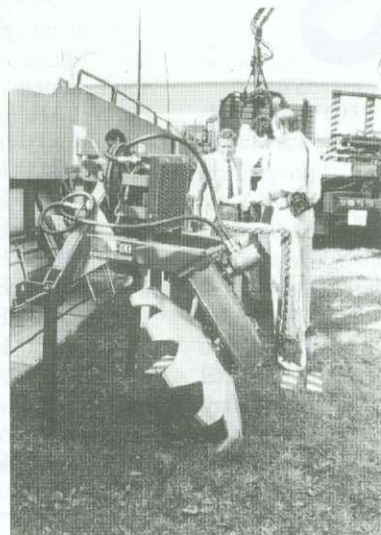
A gépüzemeltetés-fejlesztések:

- a természetközeli erdőgazdálkodást biztosító technikai megoldások optimális alkalmazását lehetővé tevő gépüzemeltetési dokumentációk, technológiai utasítások elkészítését;
- a várható nagy volumenű erdőtelepítés kivitelezését ellátó hálózat (gép-technológia-szakember összhangja) kialakítását;
- a szükséges mesterséges erdőfelújítások technológiáinak fejlesztését (ahol lehet a tuskózás és a talajforgatás nélküli technológiák megjelenítését);
- vegyszertakarékos technológiák megvalósítását szakszerű permetlékeveréssel, és a permetezőgépek helyes üzemeltetésével;

– a környezetbarát, növényi eredetű, a környezetbe kerülve gyorsan lebomló hajtó- és kenőanyag, valamint hidraulika olajok alkalmazását és

– a fentiekre vonatkozó, az egész országra kiterjedő szaktanácsadási rendszer létrehozását jelenti.

A **gépesítés szervezeti hátterének fejlesztése** egy országos hatókörű erdőgépezési központ lét-

rehozását célozza. Ez irányú lépések a közelmúltban történtek. A központ valamennyi, korábban megfogalmazott fejlesztési területen (gépkonstruálás, honosítás, üzemeltetés fejlesztés) tevékenykedne, kiegészítve azt a hozzá csatlakozók közös (ennek megfelelően olcsóbb) gépbeszerzéseivel.

Hosszú távú tendenciák

Az erdőgazdaság gépesítésében hosszabb távon:

- megjelenhetnek merőben új gépkonstruációk;
- várható a logisztikai rendszerek térhódítása;
- prognosztizálható a komputertechnika nagyobb aránya.

A merőben új gépkonstruációk

– erdőművelő és fahasználati célgepeket jelentenek, amelyek a terület-előkészítés, a talaj-előkészítés és az ültetés, illetve a fakitermelés műveleteit egy menetben lesznek képesek elvégezni;

– speciális terepjáró képességű gépeket eredményezhetnek (pl. erdőművelő vagy fakitermelő adapterekkel szerelhető lépegető gép).

A **logisztikai rendszerek térhódítása** a gépzem optimalizálását segíti majd, kulcsszerepet biztosítva a versenyképesség megőrzésében.

A komputertechnika elterjedése

– a gépek közvetlen irányításában, az automatizálás fokozódásában,

– a gépeken a mesterséges intelligenciák (a környezetükkel kommunikálni képes informatikai berendezések) megjelenésében és

– a gépzem optimalizálásában (pl. műholdas irányítási rendszeren keresztül gépzem) várható [a mezőgazdaságban már eredményes kísérletek folynak a Globális helymeghatározási rendszer (GPS) és a Földrajzi információs rendszer (GIS) alkalmazásával].

Összefoglalás

Az erdőgazdasági gépesítés a nyolcvanas évek végétől napjainkig mély válságon esett át. A gépberuházások leálltak, a hazai gépfejlesztés, gépgyártás működésképtelenné vált, a gépzem-fenntartási háttér pedig nagyjából felszámolódott. Az elmúlt évek feladatai már a nyolcvanas évek végén is meglévő gépekre épülve oldódtak meg, hozzájárulva azok szinte teljes elhasználdóságához. A mélypontról csak a legutóbbi időben történt elmozdulás:

- a gépek tulajdon- és üzemeltetési viszonyainak átalakulásával;
- a gépberuházások estenkénti beindulásával, valamint
- a hazai gépfejlesztés és gépgyártás felélesztésére tett kísérletekkel.

Az eddigi gondok ellenére az erdőgazdálkodás gépesítése biztosítottnak látszik, és annak fejlesztése nem elsősorban műszaki probléma, hanem ökonomiai és szemléletbeli, mivel:

- a különböző műveletekhez jelenleg is számos korszerű gép áll rendelkezésre, illetve
- megvan az a műszaki szellemi háttér, amely a fejlesztésekre képes.

Felhasznált irodalom

Bondor A. (1997): A minőség, mint érték kategória az erdőművelésben. „AGRO-21” füzetek. Az agrárgazdaság jövőképe. 16:20-47.

Fekete Gy. – Horváth B. (1996): Mező- és erdőgazdasági gépfejlesztés, gépgyártás. MTA Agrár-Műszaki Bizottság Kutatási és Fejlesztési Tanácskozásának kiadványa, Gödöllő. 22.

Horváth B. – Marosvölgyi B. (1995): Az erdőgazdasági munkák gépesítése. III. Erdészeti Szakmai Konferencia (WOOD TECH) kiadványa, Sopron. 84-88.

Horváth B. (1996): Az erdőszeti gépesítés helyzete, jövője. Mezőgazdasági Technika, 8:8-9.

Horváth B. (1997): Tuskózás nélküli erdőfelújítási technológiák gépesítése. V. Erdészeti Szakmai Konferencia (WOOD TECH) kiadványa, Sopron. 113-118.

Solyos R. (1997): Az erdő- és fagazdaság minőségi fejlesztése. „AGRO-21” füzetek. Az agrárgazdaság jövőképe. 16:3-19.